

הרגשים ורגשות על פי פרשת השבוע

'המלחמה על הגדר'

פרשת כי תצא | עלון מס' 194

איזה רוגלע או שניים... בפעמים האחרונות כשהגעתי לחדר, היו שם עוד חברים ונגררתי אחריהם והייתי מפטפט איתם... ופתאום הייתי מוצא את עצמי בסוף הסדר... לכן החלטתי שאני מקבל על עצמי לא ללכת יותר לחדר באמצע הסדר... הרב: יפה... ומה קרה מאז? יש חיזוק? מאיר: אז זהו... שבהתחלה היה נפלא... הרגשתי סיפוק... אבל פתאום מתחילת השבוע האחרון, אני כל הזמן חושב על רוגלך.. אני מתחיל תוס' הרוגלע קופץ לו.. אמר רבא - רוגלע... אמר רב פפא - רוגלע.. פתאום כל הסוגיה בגמרא זה רק רוגלעך... אני ממש משתגע... הרב: ומה יקרה עם תיקח את הרוגלעך ותתלה אותם בשקית כאן במתלים של הכובעים והחליפות מחוץ לבית המדרש ואם אתה רעב תצא החוצה ותנשנש דקה שנים ותחזור ללימוד? מאיר: וואו זה רעיון מצויין.. אני אנסה... הרב: תבין מאיר - כשהקבלה היא לא לאכול רוגלעך - הרעב ממשיך לקרקר... והבטן דורשת מענה... הקבלה לא ללכת בכלל לחדר לא פותרת את הרעב.. אם הייתה קבלה להיכנס לחדר ולהתחייב לצאת אחרי 3 דקות - כנראה היית מצליח להחזיק מעמד.. כי הקבלה מותאמת לניסיון...

צריך להבין שהגדר שאנו בונים לעצמינו כהרחקה מן החטא חייבת להיות מותאמת לכוחות שלנו... כי את העבירה כולנו מכירים ומעוניינים בוודאי להימנע ממנה... אנחנו מודעים לחומרת האיסור ולא רוצים חלילה להיכשל... אבל אם הגדר.. או הקבלה שאנו מקבלים הינה מרחיקת לכת ואינה מותאמת לכוחותינו היא יוצרת ריאקציה.. היא יוצרת בדיוק את ההפך.. הנפש מתחילה להתעסק עם הקבלה והגדר... וכוחות הנפש שלנו מתחילים להיות מותשים...

כאשר המלחמה היא על עצם האיסור בזה יש לנו כוחות להילחם כי אנחנו מודעים לחומרת העבירה... אבל כאשר אנחנו עושים גדר שאינה מותאמת לכוחות שלנו או שהגדר אינה נותנת פתרון למצוקה שלנו... כעת המלחמה היא על הגדר... אם כן או לא.. האם זה נכון או לא.. ואת הגדר אני קיבלתי על עצמי.. זה לא דאורייתא או דרבנן.. אז הרבה יותר קל לי לפרוץ אותה.. וכאשר היא נפרצה הנפילה היא כמעט ודאית...

כאשר אדם סביר יעלה לגג, אם אין מעקה הוא לא יתקרב לקצה הגג, הוא פוחד ליפול.. אך כאשר יש מעקה הוא מרשה לעצמו להציץ למטה.. הוא יכול להתקרב לקצה... אך יכול להיות שחלילה ייפול הנופל ממנו.. ולכן המעקה צריך להיות תואם ומדויק.. גם הקבלות וההחלטות שלנו צריכים להיות מותאמים לכוחות הנפש שלנו... לא קבלות ענק.. ולא לאורך זמן.. להפך קבלות קטנות ויסודיות לזמן קצר ואז להאריך אותם עוד ועוד..

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו:

מפסוק זה אנו למדים כי כאשר ישנו גג המהווה סיכון לנפילה עלינו לבנות מעקה שיהווה מחסום שחלילה לא יפלו ממנו, ולמרות שאין לבעל הבית אחריות על נפילה של מישהו אחר.. זה קרה בגלל שהוא לא נזהר.. בכל אופן אדם צריך שביתו לא יהווה סכנה לאחרים...

החתם סופר בפרשתנו לוקח זאת למקום אחר ומעניין - כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפל הנפל ממנו עפ"י משאחז"ל שחייב אדם לעשות גדרים וסייגים... וזה מרמז הקרא כי תבנה בית חדש שתחדש ביתך לשוב אל ה' אזי העיקר ועשית מעקה לגגך גדרים וסייגים אך אמנם השמר שלא תשים דמים בביתך שלא ישים המעקה ההוא דמים בביתך כי אולי סוף שיפול הנופל ממנו פן מן אותו המעקה יפול ח"ו..

ומדבריו למדנו כי הגדר והסייג הם לא רק בנפילה גשמית המסכנת את החיים של האדם אלא גם בנפילה רוחנית... אדם צריך להציב לעצמו גדרים וסייגים שחלילה לא תהיה אצלו נפילה, או נפילה של אחרים... אך ישנה תוספת עצומה בדבריו - פעמים שדווקא הגדר עצמה הופכת לסיבת הנפילה... כי ייפול הנופל ממנו - לפעמים דווקא הגדר היא זו שגורמת לנפילה...

וזו שאלה גדולה - הייתכן? מעקה וגדר הם גורמים לנפילה?

האמת היא שכאשר אדם יודע שדבר פלוני הוא אסור - הוא בהחלט מעוניין להימנע מלהיכשל בו.. הוא לא רוצה ליפול בחטא.. אך כאשר הוא מקבל על עצמו גדר וקבלה שאינה מותאמת לכוחותיו... נוצר בפנימיות שלו התנגדות לקבלה... ואז במקום להתעסק בעשה טוב.. במקום לעסוק בעשיה... הוא עסוק כל הזמן בקושי ובגדר... הוא משקיע אנרגיות עצומות לשמור על הגדר שחלילה לא תיפרץ.. ואז האיסור הגדול... האמיתי... הופך פתאום לאיסור הקטן... כי האיסור הגדול זה כעת הגדר... המלחמה שלו זה על הגדר... לא להתקרב לגדר... לא ליפול... ואז אם חלילה הוא מצא פירצה בגדר.. היצר הכשיל אותו... הוא נופל עד למטה... ואז 'ברוכים הבאים' המצפון מגיע - נו... אתה רואה שאתה לא שווה כלום... אתה רואה שהקבלות שלך לא שווים מאומה... הנה עוד פעם נכשלת.. וכך הכל נפרץ ומידרדר...

מאיר: שלום הרב.. אני רוצה להתייעץ עם הרב... הרב: בשמחה.. במה דברים אמורים? מאיר: אני לפעמים בסדר שני אני קצת רעב, וקשה לי להתרכז בלימוד.. אז הייתי הולך באמצע הסדר לפנימייה לאכול קצת

שבת שלום
ומבורך

לא ראיתי – לא ידעתי!!

לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך:

לא תראה והתעלמת. לא תראה אותו שתתעלם ממנו, זהו פשוטו ורבותינו אמרו, (בבא מציעא ל.) פעמים שאתה מתעלם וכו': (רש"י)

בביאור פסוק זה אנחנו מבינים שאין להתעלם מאבידת אחיך אך יש יוצא דופן **פעמים שאתה מתעלם**... כגון זקן ואינו לפי כבודו... והיינו כל דבר שאתה היית מחזיר לעצמך ואינך מתבייש בזה... גם לחברך תעשה את אותו דבר... ולכאורה זה בכל דבר שאינו תואם את כבוד האדם הוא אינו חייב בהשבה... אם אברך מוצא כלב ברחוב מן הסתם הוא אינו מחוייב לקחת את הכלב ברצועה ולחפש את בעליו... זה אינו תואם לכבודו וכן על זה הדרך...

אך הכלי יקר לוקח אותנו למקום אחר לגמרי - **לא תראה את שור אחיך וגו' והתעלמת מהם. דרשו רז"ל (ברכות יט:) פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינו לפי כבודו, ויש לפתרו בדרך שאמרו רז"ל (אבות ד.יח) ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו, ואין חילוק בין קלקול בגופו או בממונו הכל אחד אם הוא בענין שא"א להצילו ולהשיב את נדחו, ע"ז אמר לא תראה את שור אחיך או שיו נדחים, כשהם נדחים לגמרי כגון טובעים בנהר וכיוצא בהם והתעלמת מהם צריך אתה לעשות את עצמך כלא רואה, אמנם השב, רצה לומר אם יש בהם כדי השבה שאינן נדחים לגמרי, אלא אפשר לך להשיב את נדחם, אז תשיבם לאחיך, חייב אתה להשתדל לראותו כדי להצילו...**

ומדבריו יצא חידוש גדול - כאשר הוא שולח אותנו למסכת אבות ששם אומר רבי שמעון בן אלעזר - **ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו** - ומבאר הרע"ב - **בשעת קלקלתו. כשנתקלקל בחטא. לפי שהוא מתבייש מפל אדם...**

והיינו פעמים רבות אדם רואה דברים בתלמידים, בילדים, או אצל החברים, דברים שהם לא בסדר... אתה רואה את פלוני שנכשל... יש איזה מין יצר מיוחד לבוא ולשתף אותו שידע... כן... רק לידיעה בעלמא... 'גם אנחנו יודעים'... נכון שמבחינה חינוכית אנחנו צריכים לכוון את הילדים לדרך הישר... אבל יש 'פעמים שאתה מתעלם'... דווקא ההתעלמות... דווקא זה שאני עושה את עצמי שכאילו לא ראיתי... זה ייתן לילד את הכוח לחזור בו אחרי זה...

בשורש הדברים - כל דבר שאני מעצים אני נותן לו משקל... אני מייצר לו נוכחות... ודווקא ההתעלמות תגרום לו לעבור מן העולם... הרי כל ילד בסוף מתבגר... גם אם נניח הוא עשה שטות או טעות בדרך כלל ככל שיחלוף הזמן האדם מתבגר ומשתנה והוא תופס את עצמו... לעומת מי שעשה עבירה ושנה בה נעשית לו כהתר... אבל כל עוד יש איזה פחד שאולי מישוה יגלה את זה...

יש לו איזה מחסום פנימי... זה לבד יוצר איזה תובנה פנימית זה לא בסדר מה שאני עושה... אז יש סיכוי שכשיחלוף הזמן הדברים ישתנו... אך ברגע שכבר הגיע לידו שזהו יודעים עליו... והסוד האפל שלו יצא לאור עולם, הוא אולי יתבייש לרגע... אפי' יתבייש מאד... אבל כעת הדברים מונחים על השולחן ומחסום הפחד ירד כבר... הוא כבר עשה עבירה ושנה בה... ולכן יש פעמים שאנחנו צריכים לעשות בעצמינו כאילו לא ראינו... לא לשים על זה את המשקל...

אם כן מתי כן כדאי לומר ולהוכיח את השני, ובעצם לידע אותו שאנחנו מודעים למעשיו?

כדאי להקדים גם כשבאים לשני להוכיח אותו או לחנך אותו, הניסוח של 'עליתי עליך' - משדר לשני תפסתי אותך על חם... הנה ניסית להסתיר את זה ועלינו על זה בדרכים שלנו... לכן כדאי להשתמש בשפה מכבדת - נודע לי שקרה משהו... מה קרה? או אני קצת מוטרט... שמעתי איזה שמועה, - כעת יהיה ניתן להתמודד עם זה יחד...

אולי ניתן לומר בזה כמה הגדרות כלליות, אך הם לא מוחלטות, אלא כל אחד יעשה כחוכמתו, למשל כשיש סכנה פיזית או נפשית מיידית - לכאורה חובה להתערב מייד ואינך יכול לעמוד מהצד...

גם כשיש חציית קווים ערכיים - כמו פגיעה קשה באמון, כמו גניבה, שקר מתמשך, גם היא דורשת תגובה כדי להבהיר את הגבולות ולא ליצור מצב שכביכול הכל מותר...

כמו כן אם יש מערכת יחסים חזקה ונכונה כשהשני יודע שאוהבים אותו ומכבדים אותו, ולא באים לנקום או להשפיל... או להוכיח לו הנה תפסתי אותך בקלקלתך... כמובן אם מדובר בגיל בוגר יותר כשהצד השני יהיה מוכן לקחת אחריות, אם יש סיכוי שהשיחה כשהיא מכבדת תוביל לחרטה, לתהליך תיקון ולמידה... אז שווה ההתייחסות...

מתי יהיה כדאי לנו להתעלם?? אם השיחה בינינו רק תביא להתכנסות... למגננה... או לשקרים נוספים... או עצם זה שתפסנו אותו והסוד שלו התגלה זה יגרום להסלמה ביחסים, זה לא ישיג שום תוצאה חינוכית...

כמבואר לעיל - ילדים... מתבגרים... מבצעים לעיתים מעשים מטופשים מתוך דחף רגעי הנובע מחוסר בשלות... לחץ חברתי... אם מדובר באירוע שאינו מסוכן... פעמים שאתה מתעלם - עצם נתינת המרחב יכול לאפשר להם להבין את הטעות בעצמם... ברור כשמש שם עצם המעשה כבר גרם לבושה... להפסיד משהו או אפי' תחושה רעה, מיותר לחלוטין להוסיף מלח על הפצעים...

כדאי לחשבון, אם עימות ישיר מול מתבגרים, יביא לנתק מוחלט, עדיף להמתין לעיתוי אחר או להעלות את הנושא בעקיפין בצורה מכבדת.

א"כ דבר גדול הוא להחזיר לאדם עצמו את עצמו... להשיב לו את כבודו האבוד... להשיב לו רוח חיים... לעזור לו למצוא את עצמו... גם זה כלול בהשבת אבידה, **השב תשיבם לאחיך**. אך יש פעמים שאתה רואה אותו בבחינת - **והתעלמת מהם**... כאילו לא ראית - לתועלת העניין...